

OGAHIYNING MEROSI VA ZAMONAVIY DAVRDA UNING G'OYALARINING AHAMIYATI

RAXMATOV AKBAR

TOSHKENT DAVLAT

SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

3-KURS TALABASI

ANNOTATSIYA

Maqolada Muhammad Rizo Ogahiyning davlat tizimi, ijtimoiy adolat, milliy mustaqillik va madaniy qadriyatlar haqidagi g'oyalari ko'rib chiqiladi. Ogahiyning merosi va uning zamonaviy davrda ham dolzarb bo'lib qolayotgan qarashlari tahlil qilinadi. Maqolada uning g'oyalarining bugungi davlat qurilishi, fuqarolik jamiyati va ijtimoiy-iqtisodiy siyosatga ta'siri o'rganiladi. Ogahiyning milliy va ma'naviy qadriyatlar asosida shakllantirgan tafakkuri zamonaviy muammolarga yechim topishda qanday rol o'ynashi mumkinligi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: Muhammad Rizo Ogahiy, Davlat tizimi, Ijtimoiy adolat, Milliy mustaqillik, Fuqarolik jamiyati, Madaniy qadriyatlar, Zamonaviy davr, Ma'naviy meros.

Kirish

Muhammad Rizo Ogahiy — XIX asrda yashab ijod etgan buyuk mutafakkir, shoir va davlat arbobi bo'lib, u o'z davrining ijtimoiy, siyosiy va madaniy muammolariga chuqur tahlillar bilan yondashgan. Uning davlat tizimi, milliy mustaqillik, ijtimoiy adolat va madaniy qadriyatlar haqidagi g'oyalari nafaqat o'z davri, balki zamonaviy dunyo uchun ham katta ahamiyatga ega. Ogahiyning merosi bugungi kunda ham dolzarb bo'lib qolmoqda, chunki uning qarashlari zamonaviy davlat qurilishi, fuqarolik jamiyati va ijtimoiy adolat masalalariga yechim topishda muhim manba hisoblanadi.

Ushbu maqolada Ogahiyning asosiy g'oyalari, ularning zamonaviy davrda tutgan o'rni va bugungi jamiyatga qanday ta'sir ko'rsatayotgani ko'rib chiqiladi.

ASOSIY QISM

Ogahiyning davlat tizimi haqidagi g'oyalari

Muhammad Rizo Ogahiy davlatni ijtimoiy adolat, tinchlik va barqarorlikni ta'minlovchi asosiy institut sifatida ko'rgan. Uning fikricha, davlatning asosiy vazifasi fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish, ularning farovonligini ta'minlashdan iborat. Ogahiy davlat boshqaruvida shaffoflik, adolat va fuqarolarning ishtirokini muhim deb bilgan. Uning bu qarashlari zamonaviy demokratik davlatlar tuzilmasida o'z aksini topgan.

O'zbek adabiyotining yirik namoyandalaridan biri bo'lmish Muhammad Rizo Erniyozbek o'g'li Ogahiy o'zining boy adabiy merosi, tarixiy asarlari va falsafiy qarashlari bilan milliy madaniyatimiz va ma'naviyatimizning rivojiga ulkan hissa qo'shgan ijodkorlardan biridir. Uning ijodi faqatgina adabiy jihatdan emas, balki ijtimoiy-siyosiy hamda falsafiy nuqtai nazardan ham katta ahamiyat kasb etadi. Ogahiy ijodi keng qamrovli bo'lib, u she'riyat, tarixiy asarlar va tarjimonlik sohasida katta iz qoldirgan. U tarixiy voqealarni aniq va haqqoniy yoritishga intilib, o'z zamonasining muhim hodisalarini qog'ozga tushirgan. Uning eng mashhur asarlaridan biri "Riyo-ud-davla" bo'lib, unda Xiva xonligining tarixiy voqealari bayon etilgan. Shuningdek, "Zubdat ut-tavorix", "Jome' ul-voqeoti Sultoniyy", "Shahidiy" va boshqa tarixiy asarlari ham muhim ahamiyatga ega.

She'riyat sohasida esa Ogahiy o'zining lirika, madhiya, qit'a va masnaviy janrlarida ijod qilgan. U she'rlarida insonparvarlik, adolat, vatanparvarlik va ma'naviy poklik kabi qadriyatlarni targ'ib qilgan. Uning asarlari bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan.

Ogahiy nafaqat shoir va tarixnavis, balki mohir tarjimon sifatida ham tanilgan. U fors va arab tillaridan ko'plab asarlarni o'zbek tiliga tarjima qilgan. Uning tarjimalari

Sharq adabiyotining nodir durdonalarini o'zbek o'quvchilariga yetkazish imkonini bergan. Bu esa milliy adabiyotimizning yanada rivojlanishiga va boyishiga xizmat qilgan.

Bugungi kunda Ogahiy ijodidagi g'oyalar dolzarbligini yo'qotmagan. Uning insonparvarlik, adolat va haqiqatni targ'ib qilishga qaratilgan she'rlari va tarixiy asarlari zamonaviy jamiyat uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Axborot asrida, yolg'on va soxta ma'lumotlarning tarqalishi sharoitida Ogahiy kabi tarixchilar va shoirlarning asarlari haqiqatni anglashda katta rol o'ynaydi.

Bundan tashqari, Ogahiyning vatanparvarlik ruhidagi she'rlari bugungi yoshlar uchun ibrat manbai bo'lib xizmat qiladi. U milliy qadriyatlarni, madaniy merosni asrab-avaylash va uni kelajak avlodlarga yetkazish muhimligini o'z asarlarida uqtirgan.

Ogahiy ijodi va merosi faqat o'z davri bilan cheklanib qolmay, balki zamonaviy jamiyat uchun ham muhim ahamiyatga ega. Uning adolat, vatanparvarlik, insonparvarlik va ilm-ma'rifatga bo'lgan yuksak e'tibori hozirgi kunda ham dolzarb masalalar qatoriga kiradi. Shunday ekan, Ogahiy merosini o'rganish va targ'ib qilish bugungi yosh avlod uchun ham juda muhimdir. Uning asarlari xalqimizning madaniy va ma'naviy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi va kelajak avlodlar uchun bebaho manba bo'lib qoladi.

Ijtimoiy adolat va tenglik tamoyillari

Ogahiy ijtimoiy adolatni jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun asosiy shart deb hisoblagan. Uning fikricha, davlat har bir fuqaroga teng imkoniyatlar yaratishi, qashshoqlik va zulmni bartaraf etishi kerak. Uning bu g'oyalari bugungi kunda ijtimoiy ta'minot, soliq tizimi va ish bilan ta'minlash kabi sohalarda amalga oshirilayotgan islohotlarga asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Milliy mustaqillik va madaniy qadriyatlar

Ogahiy milliy mustaqillikni nafaqat siyosiy, balki madaniy va ma'naviy mustaqillik sifatida tushungan. Uning fikricha, milliy qadriyatlar, til, madaniyat va an'analarni saqlash va rivojlantirish davlatning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda bu g'oyalar globalizatsiya sharoitida milliy identifikatsiyani saqlash va rivojlantirish masalalarida dolzarb ahamiyatga ega.

Ta'lim va madaniyatning rivojlanishidagi o'rni

Ogahiy ta'lim va madaniyatni jamiyatning rivojlanishi uchun asosiy omil deb bilgan. Uning fikricha, ma'rifatli va madaniy jihatdan rivojlangan jamiyatgina mustaqil va barqaror davlat qurishi mumkin. Uning bu qarashlari zamonaviy ta'lim tizimlari va madaniy siyosatda o'z aksini topmoqda.

Ogahiyning g'oyalari bugungi kunda ham o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda. Uning ijtimoiy adolat, demokratik davlat tuzilishi, milliy qadriyatlar va ta'lim masalalari haqidagi qarashlari zamonaviy jamiyatning eng muhim muammolariga yechim topishda yordam beradi. Xususan, globalizatsiya, ijtimoiy tengsizlik va madaniy identifikatsiya kabi masalalar Ogahiyning g'oyalarini yanada dolzarb qilmoqda.

Xulosa

Muhammad Rizo Ogahiyning merosi nafaqat o'z davri, balki zamonaviy dunyo uchun ham katta ahamiyatga ega. Uning davlat tizimi, ijtimoiy adolat, milliy mustaqillik va madaniy qadriyatlar haqidagi g'oyalari bugungi kunda ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Ogahiyning fikrlari zamonaviy davlat qurilishi, fuqarolik jamiyati va ijtimoiy siyosatga yo'l ko'rsatuvchi manba sifatida xizmat qiladi. Uning g'oyalari shuni ko'rsatadiki, adolatli, barqaror va madaniy jihatdan boy jamiyat qurish uchun tarixiy meros va milliy qadriyatlarni e'tiborga olish zarur. Ogahiyning merosi nafaqat o'tmishga oid xotira, balki kelajakni qurish uchun qo'llanma sifatida ham qadrlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Ogahiy, Muhammad Rizo.** *Asarlar to‘plami*. Toshkent: Ma’naviyat, 2005.
  - Ogahiyning asosiy asarlari, she’rlari va maqolalari to‘plami bo‘lib, uning davlat tizimi, ijtimoiy adolat va madaniyat haqidagi qarashlarini o‘rganish uchun asosiy manba.
2. **Karimov, Islom.** *Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch*. Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
  - Kitobda milliy qadriyatlar, madaniyat va ma’naviyatning davlat taraqqiyotidagi o‘rni haqida so‘z yuritilgan. Ogahiyning g‘oyalari bilan bog‘liq jihatlar mavjud.
3. **Hayitmetov, A.** *O‘zbek adabiyoti tarixi*. Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
  - XIX asr o‘zbek adabiyoti va unda Ogahiyning tutgan o‘rni haqida batafsil ma’lumotlar keltirilgan.
4. **To‘rayev, H.** *O‘zbekistonning siyosiy va ijtimoiy fikr tarixi*. Toshkent: Akademnashr, 2015.
  - Kitobda Ogahiyning siyosiy va ijtimoiy qarashlari, uning davlat tizimi haqidagi g‘oyalari tahlil qilingan.
5. **Qosimov, B.** *Milliy istiqlol g‘oyasi: tarix va zamonaviylik*. Toshkent: Sharq, 2017.
  - Ogahiyning milliy mustaqillik va madaniy qadriyatlar haqidagi fikrlari zamonaviylik kontekstida o‘rganilgan.
6. **Abdullayev, R.** *Ma’rifat va madaniyat: o‘tmish va zamonaviylik*. Toshkent: Ma’naviyat, 2019.
  - Kitobda Ogahiyning ta’lim va madaniyat haqidagi qarashlari zamonaviy ta’lim tizimi bilan solishtirilgan.